

Тема. «І оживають казкові сні ...»

(урок позакласного читання за казкою Гофмана «Лускунчик і Мишачий Король»)

Мета: увести учнів в атмосферу казки Гофмана; підготувати їх до сприйняття головної ідеї казки: у житті повинні торжествувати добро, справедливість, вірність; формувати вміння переказувати текст, працювати з книгою; розвивати творче уявлення учнів, пам'ять; підвести дітей до усвідомлення того, як важливо прагнути зрозуміти інших і якщо це необхідно, допомогти їм; сприяти вихованню естетичних смаків, читацької та загальної культури.

Обладнання: портрет Гофмана, ілюстрації до казки «Лускунчик», мультимедійна презентація у форматі Презі.

Перебіг уроку

Слайд 1.

I. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми і мети уроку.

1. «Пароль» (Діти по черзі називають слово, словосполучення, речення, що стосуються теми уроку).

Слайд 2.

Звучить «Вальс квітів» Чайковського із балету «Лускунчик».

Учитель. Ця дивовижна музика, створена Петром Іллічем Чайковським, допоможе нам здійснити подорож у чарівний світ казки. Її солодкі звуки на своїх крилах понесуть нас далеко-далеко, у світ, який увесь витканий із чудес. Музика іскриться світлом, дзвенить, зачаровує... І перед нашими очима з'являються цукатні гаї, прозорі марципанові замки, водограї солодких напоїв. А там далі, на річці з рожевою водою, видніється льодяниковий павільйон з прозорими колонами, де знаходиться Фея Драже та її почет. Усе це схоже на чарівне мереживо, від якого неможливо відвести очей. І наша душа наповнюється таємницею, очікуванням і передвістям Дива.

- Скажіть, будь ласка, яке свято найбільше асоціюється з дивом? В який день ми віримо, що наші мрії обов'язково здійсняться? (Різдво).

- Різдво – це з дитинства улюблений радісний день, що іскриться чудом і душевним теплом. Це свято несе нам затишок, любов і наповнює наші серця незабутніми враженнями. У ці дні маленьке диво народження перебуває у кожному з нас.

- А що Різдво означає для вас? (Відповіді учнів)

Слайд 3.

2. «Асоціативне гроно».

Підберіть асоціативний ряд ароматів до слова «Різдво» (Чарівне, ніжне, таємниче, загадкове, мандаринове. Відчувається аромат хвої, кориці, ванілі, прянощів. Аромат свята, подарунків, радості, щастя)

Учитель. Відомо, що в переддень Різдва завжди трапляються чарівні історії і здійснюються мрії. Саме 24 грудня в будинку радника медицини Штальбаума і відбуваються події, які неочікувано змінили життя дівчинки Марі. Про це розповів нам німецький письменник Ернст Теодор Амадей Гофман, створивши казку-диво «Лускунчик і Мишачий Король». Спробуймо і ми з вами за допомогою своєї уяви потрапити у дивовижний світ героїв Гофмана і зрозуміти прості істини, які

заховані між рядками книги. Тема уроку «І оживають казкові сни...». (Запис у зошиті дати і теми уроку). Слайд 4.

3. «Зірка побажань». Друзі, дивіться, сталося диво. Кожному на парту впала різдвяна зірочка. Кажуть, коли падає зірка, треба загадати бажання, і воно неодмінно здійсниться. Які побажання є у вас на сьогоднішній урок? Запишіть їх на своїх зірках і передайте один одному ланцюжком зі словами: «Я хочу побажати тобі...».

II. Робота над темою уроку.

Слайд 5.

Учитель. Казка «Лускунчик і Мишачий Король» наповнена таємницею, очікуванням дива. Вона дуже загадкова: чи то історія з Лускунчиком всього лише наснилася маленькій Марі, чи то відбулася насправді. Все можливе на Різдво. Різдво було улюбленим святом і самого Гофмана. До того ж у Німеччині традиційно всі шанують це свято і вважають його найголовнішим. Німці цілий місяць готуються до нього: з 1 по 24 грудня щодня дарують один одному хоча б один маленький подаруночок, а в ніч на 25 грудня – ніч Різдва – пригощаються гарячим ароматним глінтвейном та різдвяним кексом «Штоллен» з горіхами, родзинками і цукатами – так, як у гофмановському місті Солодошів, де гостей зустрічають Марципановий замок, цукрові галереї, фонтани з лимонаду, Медова річка, струмок і озеро мигдального молока. Ну що ж, любі діти, прийшов час і нам поринути у казку.

Слайд 6.

(Звучить музика П. Чайковського «Танець Феї Драже»)

Формування навчального мислеобразу.

1. «Ефект присутності».

Уявіть собі, що ви зараз знаходитесь у просторій затишній кімнаті. На землю спадають сутінки. За вікном у танці кружляють сніжинки, створюючи чарівну мелодію дива. Що ви відчуваєте? *(Відповіді учнів)*. Увесь будинок наповнений загадковими звуками, а повітря аж іскриться чарами і духом майбутнього свята. Посеред кімнати красується велика ялинка, яка «була рясно обвішана золотими й срібними яблуками, і на кожній гілочці, наче пуп'янки й квіти, валять око обцукровані мигдалеві горіхи, барвисті цукерки й багато інших ласощів. Проте, мабуть, найбільшої краси ялинці додають сотні маленьких свічок, що, мов зірочки, поблискують в її темному вітті. Ялинка променіє ними і привітно запрошує дітей скуштувати її квіток і плодів». Підійдіть до неї, відчуйте енергію любові чарівного деревця і спрямуйте свою любов у відповідь. Подякуйте ялинці за те, що вона у вас є і приносить вам стільки задоволення! А навколо різдвяного деревця чого тільки не було! І все яскріло, мінилося різними кольорами! Пригадайте, які чудові подарунки приготовані для вас під ялинкою *(Відповіді учнів)*. Але що це? Здається, лунає якась далека чудова музика? Які звуки чуєте? *(Відповіді учнів)*. Бачите, на стіну впав пучок променів, а дзвіночок заспівав срібним голосом «дзень-дзелень». Двері розчинилися, у вітальню линув цілий потік світла. А на порозі, зачаровані прекрасною картиною, що відкрилася їхнім очам, завмерли діти. Це наші герої, Фріц і Марі, діти радника медицини Штальбаума. Вони, як і ви, в очікуванні дива. Побажаємо їм сміливості, милосердя, рішучості, особливо Марі, бо на неї в цей Святий вечір чекають справжні пригоди.

2. Валеохвилинка «Горішок».

(Учитель пропонує кожному учню взяти із цукерниці один горішок і поклати його в руках. Приплив крові до рук сприяє емоційній стійкості і фізичному здоров'ю учнів.)

Візьміть у руки горішок, відчуйте його: яка у нього вага, який він на дотик – шорсткий чи гладкий, твердий чи м'який, теплий чи холодний. Кожна найпростіша річ містить великі таємниці, невловиму чарівність, красу. Відчуйте, що ваш горішок живий, він ніби світиться зсередини, містить у собі силу і гармонію, передає їх вам. Цей горішок наповнений загадкою, казкою.

Слайд 7.

Бесіда.

- Якою саме? (Казкою про Лускунчика)
- З чого розпочинається історія Лускунчика? Яким чином у реальний світ різдвяного вечора входить казка? (За допомогою хрещеного Дросельмаєра)
- Як діти ставилися до нього? (Вони його дуже любили. Уся його постать була ніби огорнена таємницею. Крім того, хрещений завжди дарував дітям іграшки, зроблені власноруч)
- Зачитайте портрет героя («Старший радник суду Дросельмаєр був дуже непоказний чоловік: низенький, худий, обличчя зморщене, замість правого ока – великий чорний пластир на голові ані волосини. ...Хрещений на все був великий майстер, навіть розумівся на годинниках і сам їх робив. Хрещений завжди приносив у кишені щось цікаве для дітей: то дерев'яного чоловічка, що вмів кумедно водити очима і вклонятися, то скриньку, з якої випурхнула пташка, то ще щось. Ну а на Різдво він щоразу майстрував якусь особливу, гарну іграшку»).
- Чому Дросельмаєра цінили дорослі і так любили діти? (У нього добра душа, він любить приносити радість людям, уміє творити чудеса своїми руками, надзвичайно талановитий майстер)
- Який подарунок хрещеного помітила тільки Марі? (Лускунчика).

Слайд 8.

- Зачитайте, як письменник описує цю іграшку. («...прецікавий маленький чоловічок, що стояв тихо й скромно, немов спокійно чекав, коли надійде його черга. Чоловічок таки справді був прецікавий, хоч не вдався ані зростом, ані поставою, - трохи задовгий кремезний тулуб не дуже пасував до коротких, тоненьких ніжок, і голова теж була завелика».)

Слайд 9.

- Але Марі відразу полюбила Лускунчика і нізащо не хотіла з ним розлучатися. Чому? («Марі помітила, що в нього на диво добродушне обличчя. Ясно-зелені, витрішкуваті очі аж світилися ласкою і привітністю».)
- Як Марі турбувалася про нього?

3. «Ефект присутності».

Ви чуєте? Це годинник повільно відбиває удари. Десять, одинадцять, дванадцять. Дванадцять! Мені здається, що зараз має щось статися. Прислухайтесь, за шафою, за стільцями щось шепоче і шелестить. А велика позолочена сова, що сиділа на годиннику перетворилася на хрещеного Дросельмаєра. Бачите, як він спустив жовті поли свого халата, наче крила? А що ж Марі? Чи не злякалася вона? Послухаймо розповідь дівчинки.

Слайд 10.

4. Рольова гра.

Марі. Коли я вперше побачила Лускунчика, то зрозуміла, що він стане моєю найулюбленішою іграшкою. Він був прецікавий, хоч не вдався ані зростом, ані поставою. Він був не вельми вродливий, зате мав добродушне обличчя, а ясно-зелені очі аж світилися ласкою і привітністю. І мила усмішка цвіла на червоних устах. Я миттю взяла Лускунчика на руки й заходилася лускати горіхи —але вибирала найменші, щоб йому не доводилось так швидко роззявляти рота, бо, треба визнати, це йому не дуже личило. Лускунчик був надзвичайно сміливим. Коли з-під підлоги раптово з'явився семиголовий Мишачий Король, серце у мене так калатало з ляку, що я боялася, як би воно не вискочило з грудей. Лускунчик, не роздумуючи, кинувся мені на допомогу. І рішуче повів свою армію вперед на ворога. Він – справжній лицар.

Учитель. Давайте допоможемо Лускунчику перемогти Мишачого Короля. А для цього я пропоную вам скласти пазли.

5. «Пазли літературні».

(Учні діляться на три групи. Учасники груп по черзі відповідають на запитання. За кожну правильну відповідь отримують пазл, з якого складають ілюстрацію до твору.)

1. До якого свята готуються у будинку радника медицини на початку казки? (*До Різдва*)
2. Як звали хрещеного, старшого радника суду? (*Дроссельмейєр*).
3. Що подарував дітям хрещений? (*Замок*)
4. Хто з дітей першим побачив Лускунчика? (*Марі*)
5. Хто з дітей турбувався про Лускунчика? (*Марі*)
6. Які чудеса відбувалися вночі? (*Ляльки ожили*)
7. З ким відбулася битва армії ляльок під командуванням Лускунчика? (*З Мишачим Королем*)
8. Що Лускунчик попросив дістати для нього з ялинки? (*Саблю*)
9. Який предмет допоміг Марі врятувати Лускунчика під час битви з мишами? (*Черевики*)
10. Яке блюдо готувала королева, мати принцеси Пірліпат? (*Ковбасу*)
11. Яку назву мала казка, розказана хрещеним Марі? (*Казка про твердий горіх*)
12. Який горіх міг повернути красу принцесі? (*Кракатук*)
13. Хто допоміг принцесі Пірліпат повернути своє справжнє обличчя? (*Племінник Дроссельмейєра*)
14. Як королівська сім'я нагородила Лускунчика? (*Вигнали його*)
15. Хто перетворився в Лускунчика? (*Племінник годинникаря*)
16. Що подарував Лускунчик Марі на знак перемоги над Мишачим Королем? (*Сім золотих корон*)
17. Племінник хрещеного запропонував Марі корону якого замку? (*Марципанового*)
18. Чим закінчується казка? (*Весіллям*)

Слайд 11.

Учитель. Молодці. Давши відповідь на запитання, ви отримали ілюстрації. Що зображено на них? (*Переказ епізодів твору*)

Учитель. Нарешті перемога одержана. Марі врятувала від смерті Лускунчика, допомогла йому перемогти Мишиного Короля. А також завдяки доброму серцю дівчинки, Лускунчик знову став прекрасним юнаком, і вони помандрували у казкове королівство Солодощів. Пригадаймо танок Марі та Принца, який вони танцювали у казковому королівстві. Музика звучить із захопленням, зачаровує, огортає ніжністю. Танок витончений, граціозний.

Слайд 12.

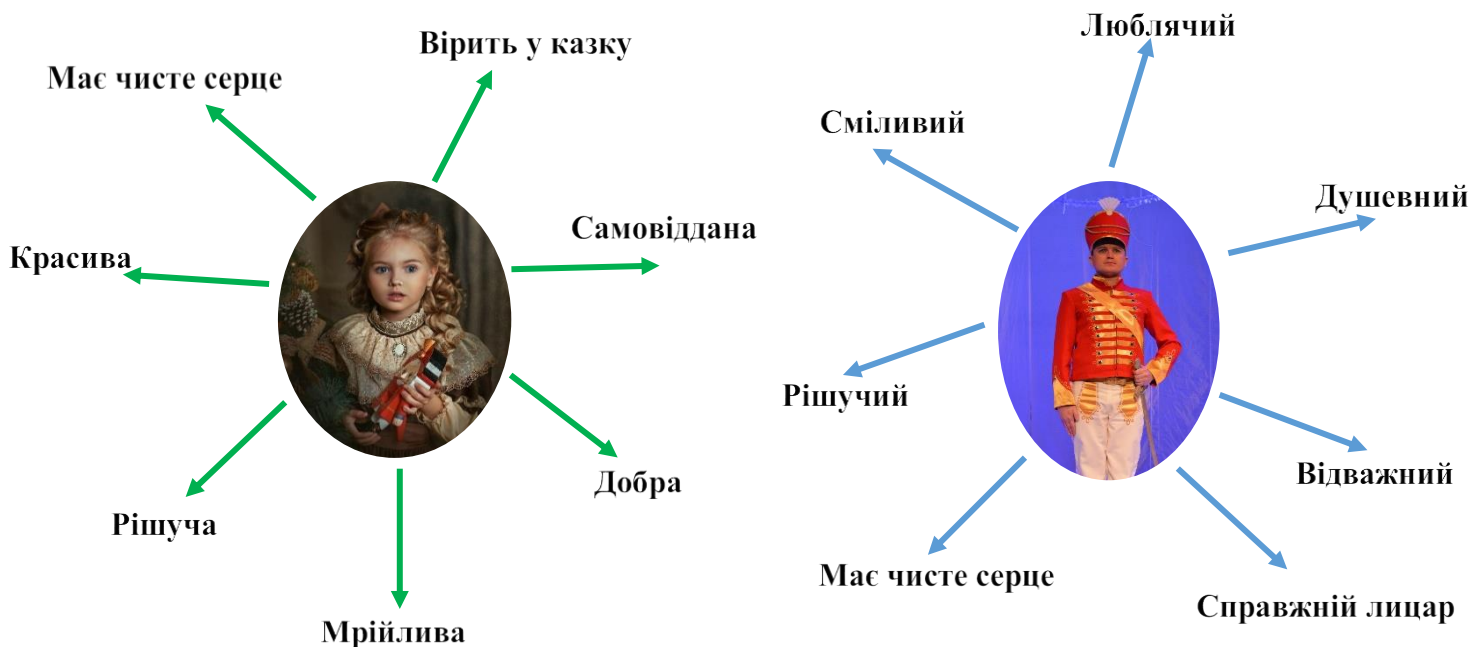
(Звучить фрагмент із балету Чайковського)

Учитель. Фея Драже приготувала для вас сюрприз. Візьміть, будь ласка, цукерку того кольору, який, на вашу думку, відповідає кольору танцю. Поясніть свій вибір. (*Відповіді учнів*). Покладіть цукерку на язичок, відчуйте смак солодкої музики. Заплющіть очі ... Відчуваєте блиск різнокольорових льодяників, блискотіння цукру, плескіт водограїв солодких напоїв. Насправді розкішна музика! У ній присутні і таємниця, і любов, і боротьба добра зі злом, і диво!

Учитель. За допомогою «Гронування» узагальнемо, якими постають перед нами Марі і Лускунчик.

Слайд 13.

6. «Гронування»

Слайд 14.

7. Валеохвилинка «Зоряне дихання».

Сядьте якомога зручніше. Уявіть синє небо, засіяне зорями. Оберіть одну зірочку – вона тепер належить вам. Виберіть колір, який зараз бажає ваша душа. Включіть зірочку, нехай вона засвітиться цим кольором. Кольоровий промінь широкий, він все навколо заповнює своїм сяйвом. Вдихніть на раз-два-три, уявляючи, що ви вдихаєте кольорове повітря. Цей свіжий струмінь, проникаючи через ніс, наповнює усе ваше тіло. Спробуйте відчутти та побачити це. Затримайте дихання, порахувавши до трьох. Підставте обличчя і руки зірочці. Її райдужне сяйво переносить нас до класу.

Учитель. Добігає кінця наша зустріч з різдвяною казкою. Які прості істини ви відкрили для себе, прочитавши казку про Лускунчика? Дайте відповідь на це питання, розгадавши кросенс.

8. Кросенс

- 1 – Гофман закликає нас бути милосердними до тих, хто в біді.
- 2 – Співчувати нещасним.
- 3 – Зовнішній вигляд не має значення, адже головні цінності –
- 4 – це чисте добре серце,
- 5 – вірність у дружбі

6 – і любові.

7 – Потрібно бути сміливим і відважним. Ці якості допомогли Лускунчику повернути собі справжній вигляд.

8 – Вірити в чудо. І тоді обов'язково диво станеться і в нашому житті.

9 – Ось такі уроки ми отримали, прочитавши казку «Лускунчик». **Слайд 15.**

III. Рефлексія.

Слайд 16.

Бесіда.

- Як ви думаєте, чому казкові пророцтва можуть збуватися в реальному житті? Що для цього потрібно?

- Що вам відомо про подальше життя образів казки Гофмана в інших видах мистецтва? *(За мотивами казки композитор П.І. Чайковський створив балет. Також за мотивами цієї казки зняті мультфільми, її герої перейшли до комп'ютерних ігор)*

Слайд 17.

1. Твір-п'ятихвилинка «Дякую».

Дякую Лускунчику: він допоміг мені зрозуміти ...

Дякую Марі: вона навчила мене ...

Дякую хрещеному Дросельмаєру: він переконав мене в тому ...

Слайд 18.

2. «Уся справа в капелюсі».

Учні під веселу музику передають один одному капелюшок. Коли музика зупиняється, той, у кого в руках опинився капелюшок, аналізує свою роботу на уроці або оцінює відповіді однокласників, аргументуючи їх.

Аргументація і виставлення оцінок.

Слайд 19.

3. «Побажання з різдвяної ялинки».

(Учням пропонується зняти по одній іграшці з чарівної ялинки *(Малюнок ялинки прикріплений до дошки, на ньому – різноманітні іграшки, із зворотнього боку яких написані побажання)*).

Приклади побажань:

- Тобі сьогодні особливо пощастить!

- Життя готує тобі приємний сюрприз!

- У тебе є все, щоб насолоджуватися життям!

- Все складається для тебе найкращим чином!

- Сьогодні твій день, щастя тобі!

Слайд 20.

IV. Домашнє завдання

Намалювати ілюстрації до казки або написати лист Лускунчику або Марі, де висловити свої враження від прочитаного; створити інсталяцію до казки.*

Презентацію можна переглянути (і скористатися нею за потреби) за посиланням:

<https://prezi.com/jl4mfzsn6tkz/presentation/>

